

Marečková Hana (144499)
Šenková Markéta (103166)

Dětství v podmínkách života na prahu životního minima a drogová závislost

Vymezení předmětu a cíle výzkumu

Jedním ze závažných problémů současné doby je nárůst drogově závislých mezi mladistvými. Věková hranice, kdy děti získávají své první zkušenosti s drogou se stále nebezpečně snižuje a počet mladistvých závislých na návykových látkách rok od roku roste. Cílem našeho výzkumu je přispět k poznání důvodů, či situací, které mladistvé k drogám přivádí a určit, jakou roli u drogové závislosti dětí hraje prostředí - zda neuspokojivé sociální a ekonomické postavení rodiny může zvýšit pravděpodobnost užívání drog u dětí z ní pocházejících.

Výzkumná otázka

Vyskytuje se u dětí z rodin žijících na prahu životního minima vyšší tendence k užívání drog?

Viz komentář k úkolu č. 2:

Podle mě je to na základní otázku moc konkrétní. Volila bych spíš formulaci:

„Jak ovlivňuje sociální původ dítěte užívání drog?“

Vy jste zaprvé už předem vymezili dost úzce ten kauzální vztah a zadruhé jste vzorek vymezili na děti s těch ekonomicky slabých vrstev. Jenže zároveň chcete přeci srovnávat s těmi jinými vrstvami. Proto je nutné formulovat základní otázku obecně.

Odvozené otázky

- Proč se některé děti stávají drogově závislými a jiné ne?
- Ovlivňuje lokace bydliště a nízký ekonomický statut sklon dětí k užívání drog?
- Do jaké míry je dítě a jeho hostilita k drogám ovlivněna sociální třídou, v níž žije se svými rodiči?
- Podílejí se na sklonu k užívání drog dětí a mladistvých životní specifika minority?

Viz komentář k úkolu č. 2:

Ta první je úplně mimo. Klást si otázku „proč“ se hodí spíše do filosofického pojednání nežli do sociologické výzkumné otázky, která má mít formu pátrání po přesném vztahu mezi dvěma proměnnými.

Kontext výzkumu

Dětství je základní etapou vývoje člověka, která mu umožňuje stát se plnohodnotným organismem po stránce biologické i psychologické, zároveň je také určujícím obdobím pro socializaci nového člena do již stávajícího kontextu lidské společnosti. Kulturní fenomén dětství můžeme pozorovat v euroamerické společnosti zhruba od počátku 19. století, kdy souběžně s ním vznikal fenomén mateřství. Specifika a rozmanitost dětské populace jsou zvláště patrná v moderní a postmoderní epoše naší society, která je bohatá na různorodé kultury a subkultury. V daném kontextu je v českých podmínkách studována multikulturalita především na romské subkultuře, od roku 1989 nabývá na významu také subkultura vietnamských obchodníků.

V těžišti našeho zájmu zůstává jakákoli marginalizovaná komunita v rámci Brna, která žije především z příjmů sociálních dávek, neboť zvláště významný vliv na průběh dětství má

socioekonomický statut rodiny, průběh socializace a kulturní kontext, v němž je dítě primárně socializováno. Dětství a jeho konformní průběh ovlivňuje sebeinterpretaci jedince, tvorbu jeho identity a vztah ke společnosti, do níž byl socializován. Nekonformní socializace či sebeidentifikace může vést jedince ke zvýšené rizikovosti chovat se i v dalších etapách života nekonformně. Jedním z ilustrujících příkladů nekonformního a únikového chování, často vedoucího i k jiným výraznějším sociálním deviacím, je drogová závislost mladistvých. Drogová závislost je permanentním stavem vedoucím jedince k zneužívání psychotropně působící látky, k budování závislosti na psychotropní látce, vzdávání se vlastní zodpovědnosti za společenský život a aktivity směřující ke konformnímu soužití. Dlouhodobá drogová závislost spojená s nehostilným rodinným prostředím vede k fyzické, psychické i sociální destrukci jedince, často také jeho nejbližšího okolí. Zneužívání drog se projevuje jako neadekvátní řešení frustrující situace.

Zkoumaná populace

Cílovou skupinou našeho výzkumu budou děti a mladiství od 10 do 16-ti let pocházející z rodin žijících na prahu životního minima, tj. z rodin, které mají vzhledem k většinové společnosti nízký symbolický, kulturní a ekonomický kapitál a žijí v periferních čtvrtích současného města Brna. Předpokládáme, že v uvedeném věkovém intervalu děti přicházejí do kontaktu s drogou poprvé, a mohou se tak projevit případné predispozice k drogově deviantnímu chování dané rodinným prostředím. Věk je zvolen záměrně tak, aby bylo možno vysledovat, zda děti a mladiství propadávají závislosti na drogách, zda případná drogová závislost určuje jejich sociální pohyb v subkulturní i většinové societě a zda se zásadním způsobem formuje jejich budoucí život dospělého jedince. Do drogové závislosti nebudeme pro účely našeho výzkumu zahrnovat závislost na nikotinu. Předpokládáme tedy, že děti, které pocházejí z rodin žijících na prahu životního minima v periferních čtvrtích města Brna, mají větší sklon k užívání drog.

Takže vy budete zkoumat pouze děti z marginalizovaných vrstev? A s čím je tedy potom budete srovnávat??

Operacionalizace

Operacionalizace základních konceptů respektuje záměr výzkumu. V duchu naturalistického paradigmatu nezasahování do sociální reality a uchování původní podoby terénu sociálního výzkumu se ve většině případů přikláníme k užití nezávisle proměnných a tomu odpovídajících indikátorů subjektivního vnímání sociální reality. Výjimky tvoří otázky na objektivizované indikátory sociální skutečnosti, jako jsou např. otázky měřící materiální životní úroveň rodiny. Samostatnou sekcí dotazníku budou demografické otázky.

Co to, s odpuštěním, blábolíte??

Dětství

- a) rolové zařazení - věk, pohlaví, členství v partě/zájemové skupině (v rámci školy, místa bydliště,...)
- b) míra sociální interakce – počet přátel, kontakty/vztahy s rodinou (jejich četnost, jak vycházejí s jednotlivými členy apod.), intenzita kontaktů s partou (podle stráveného času, počtu návštěv,...)

Takto operacionalizujete dětství? Na dětství není přeci moc co operacionalizovat. To je vymezeno věkem. Jakou věkovou hranici (spodní a horní) určíte, to už závisí na vás. Každopádně v operacionalizaci musí být uvedena.

Jak můžete dětství operacionalizovat skrze pohlaví, členství ve skupině, počet přátel? To je naprosto špatně a je vidět, že na vás přednášky nezanechaly žádný vliv.

Rodina na prahu životního minima v marginalizované čtvrti

- a) ekonomické postavení
  - zaměstnání – zaměstnán/nezaměstnán, prestiž subjektivní a objektivní, délka zaměstnání, počet zaměstnání, kolikáté zaměstnání, ochota hledat si nové zaměstnání, ochota udržet si zaměstnání (dodržovat pracovní řád apod.)
  - výše příjmů – ze zaměstnání, ze sociálních dávek, jiným způsobem (např. prostituce)

- sociální dávky – výše sociálních dávek - podpora v nezaměstnanosti, mateřská dovolená, nezaopatřené dítě, životní minimum
- „Jaká výše sociálních dávek je pro vás na nejnižší úrovni přijatelnosti?“
- materiální životní úroveň rodiny – vybavenost domácnosti (zda mají ledničku, televizi, pračku, apod.), zda má dítě vlastní pokoj apod.
- b) sociální postavení
  - rodinné poměry – rodinný stav rodičů, soužití s dalšími rodinnými členy (prarodiče, tety, strýcové,...)
  - síť kontaktů ve většinové společnosti – lékaři, zaměstnání, úřady sociální péče, přátelé
  - využívání těchto kontaktů – frekvence
- c) kulturní postavení
  - dosažené vzdělání – žádné, základní, vyučen, středoškolské (příp. vysokoškolské)
  - zájem o kulturní dění v místě bydliště – účast na kulturních akcích (frekvence), návštěvnost kulturních zařízení (divadla, kina,...)

Toto ke celkem ok až na to, že to není operacionalizace „Rodiny na prahu životního minima v marginalizované čtvrti“, nýbrž operacionalizace třídního postavení obecně.

Ovšem některé indikátory podle mě ke zjišťování tříd. Postavení nepatří: např. „ochota hledat si nové zaměstnání“ či „rodinný stav rodičů, soužití s dalšími rodinnými členy“

Drogová závislost

- a) dostupnost drog - které drogy znají (z vlastní zkušenosti/odjinud -> odkud), intenzita přístupu k drogám (jak často přicházejí do styku s lidmi, kteří drogy vlastní/nabízejí/užívají – zda někdo v partě/zájmové skupině užívá drogy, apod.)
- b) intenzita užívání drog - počet zkušeností s drogou, v kolika letech první zkušenost, pravidelné/příležitostné užívání
- c) vnímání drogové závislosti – které drogy užívají, jak vnímají drogovou závislost (škála měření na stupnici negativně/pozitivně), zda začali užívat drogy z vlastní vůle nebo pod vlivem přátel, rodiny; zda o užívání drog vědí rodiče, apod.

Strategie výzkumu a použitá technika sběru dat

Pomocí náhodného (pravděpodobnostního) výběru bude provedeno dotazníkové šetření (survey). Pro zpřesnění problematiky bude použito kombinace standardizovaných a otevřených otázek, případně přímé dotazování. Velikost vzorku: 200

Problematickou oblastí by mohla být zejména návratnost dotazníku, povrchnost výpovědí – bude nutné získat si důvěru respondentů – drogově závislých, aby na kladené otázky odpovídaly upřímně, a také případná chybná interpretace, pokud dojde k redukci negativním samovýběrem (část respondentů odmítne výzkum participovat).

Pomocí náhodného výběru se neprovádí šetření, ale konstruuje se vzorek! Volba typu otázek se neodvíjí od toho, že chce výzkumník „zpeřít problematiku“, ale proto, aby se zajistila validita dotazníku.

Vzorek je dost malý.

Kategorie povrchnosti je v souvislosti s dotazníkovým šetřením naprosto bezpředmětná. Odpovědi budou takové, jaký zkonstruujete dotazník. Tím určujete mantinely.

Chybná interpretace nemá nic společného se samovýběrem.

Používáte termíny naprosto nesmyslně. Je vidět, že v tom máte zmatek a vůbec neznáte význam základních výzkumných pojmů.

Občanské a vědecké zdůvodnění zájmu o téma

Výsledky našeho výzkumu by mohly být použity ke zlepšení (zvýšení účinnosti) prevence drogově závislých mezi mladistvými z marginalizovaných komunit, kde socioekonomická situace rodiny vede mladistvé k hledání nekonformních řešení svých problémů.

Literatura

Ettlerová, S., Matějková, B., Palonciová, J. 2003. *Počátek rodinného života s ohledem na bytovou situaci*. In: Mareš, P., Potočný, T. (eds). *Modernizace a česká rodina*. Brno: Barrister & Principal

Haines, K, Case, S. 2005. Promoting Prevention: Targeting Family Based Risk and Protective Factors for Drug Use and Youth Offending in Swansea. *The British Journal of Social Work*, vol. 35, (No. 2: 167 - 187).

Illes, T. 2002. *Děti a drogy: fakta, informace, prevence*. Praha: ISV nakladatelství.

Kovalík, J. 2005. *Démon jménem marihuana: Cesty příznivců konopi v bludišti zákonů*. Respekt, vol. 16, (No. 19: 13 – 15).

Lux, M. 2000. Sociální nájemní bydlení v ČR ve světle komparativního srovnání. *Sociologický časopis*, vol. 36, (No. 2: 157 – 180).

Mareš, P. 2004. *Chudoba v České republice v datech: šetření sociální situace domácností: dílčí studie projektu o možnostech monitorování chudoby v ČR*. Praha: Výzkumný ústav sociální práce a sociálních věcí.

Mareš, P., Vyhliďal, J., Sirovátka, T. 2002. *Strategie nezaměstnaných: druhá vlna dotazování v panelovém šetření (stav po 6 měsících nezaměstnanosti)*. Praha, Výzkumný ústav sociální práce a sociálních věcí.

Neal, J. 2004. Gender and Illicit Drug Use. *The British Journal of Social Work*, vol. 34, (No. 6: 851 – 870).

Nosál, I. 2003. *Diskurzy a reprezentace dětství ve věku nejistoty*. In: Mareš, P., Potočný, T. (eds). *Modernizace a česká rodina*. Brno: Barrister & Principal

Řezáč, P. 2005. *Specifika drogové problematiky u adolescentů*. Oborová práce. Masarykova univerzita v Brně. Fakulta sociálních studií. Katedra sociální politiky a sociální práce.

Schreiber, V. *Osobnost toxikomana*. 2001. Disertační práce. Masarykova univerzita v Brně. Právnická fakulta. Katedra trestního práva.

Sirovátka, T. 2000. Sociální dávky a jejich příjemci: na „sociální trampolině“, nebo ve slepé uličce? *Sociologický časopis*, vol. 36, (No. 2: 181 – 199).

Sirovátka, T. 2002. *Menšiny a marginalizované skupiny v České republice*. Brno: Masarykova univerzita v Brně.

Studýnková, Z. 1985. *Sociální ekologie drogových závislostí v Brně*. Diplomová práce. Univerzita J. M. Purkyně v Brně. Filozofická fakulta.